

Povijesni razvoj i simbolika izraelskih zastava

Željko Heimer, *Zastave Izraela / The Flags of Israel*, Zagreb: Židovska općina Zagreb, 2019, 134 str.

Dvojezična hrvatsko-engleska monografija *Zastave Izraela / The Flags of Israel* djelo je dr. sc. Željka Heimera, pukovnika Hrvatske vojske djelatnog u Glavnom stožeru Oružanih snaga Republike Hrvatske, znanstvenika s doktoratom iz sociologije obranjenim 2013. na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu (*Identitet Oružanih snaga Republike Hrvatske iskazan zastavama vojnih postrojbi u Domovinskom ratu i nakon njega*), agilnog predsjednika Hrvatskoga grboslovnog i zastavoslovnog društva i onedavno predsjednika Međunarodne federacije veksiloloških udruga (*La Fédération Internationale des Associations Vexillologiques / The International Federation of Vexillological Associations*). Knjiga je potpuna novost u našoj historiografiji i sociologiji. Predstavlja povijesni razvoj te simboliku izraelske nacionalne zastave, kao i ostalih zastava u službenoj uporabi Države Izrael (*Medinat Yisra'el*). To su ponajprije zastave kojima se koriste izraelske institucije i obrambene snage, potom one izraelskih gradova i općina. Temeljito su predočene i zastave političkih stranaka te drugih organizacija, ukazujući nam tako na jedan posve novi segment i nadasve zanimljiv pogled na povijest Izraela i izraelskog društva kroz prizmu veksilologije kao povijesne i društvene znanosti (ovdje se pozivamo upravo na autorovu znanstvenu studiju *Vexillology as a Social Science*, publiciranu 2017. pod uredništvom Edwarda B. Kayea u izdanju Flag Heritage Foundation /Danvers, MA/ (serija „The Flag Heritage Foundation Monograph and Translation Series“). Moramo kazati da iako su zastave puno starije nego grbovi, veksilologija je relativno mlada znanost. Prije sedamdesetak godina utemeljio ju je američki znanstvenik Whitney Smith, osnivač i dugogodišnji ravnatelj Centra za proučavanje zastava sa sjedištem u Winchesteru, SAD. Hrvatska je veksilologija još mlađa, djelo pojedinih, malobrojnih hrvatskih povjesničara i muzeologa koji su dali prinos poznavanju naše bogate zastavoslovne baštine i tradicije. Posljednjih dvadesetak godina u Hrvatskoj se krenulo u veksilološko područje istraživanja, stoga je upravo Željko Heimer dao ne samo amaterski i volonterski poticaj na početku već i velik znanstveno-stručni pečat, tj. prinos u međunarodnom kontekstu tijekom nadolazećih godina.

Knjiga o izraelskim zastavama pisana je na hrvatskom i engleskom jeziku te je tako dostupna i zainteresiranoj svjetskoj javnosti. Velik je autorov trud uložen u tu knjigu. Pisati o zastavama države koja nije domicilna ozbiljan je i zahtjevan posao koji je trebalo obaviti profesionalno i s puno amaterizma u njegovu najpozitivnijem značenju, tj. s ljubavlju. Zapravo, prvi put među našim publikacijama imamo kompleksnu veksilološku građu jedne relativno mlade političke države i njezina građanskoga društva, ali drevnog naroda – Židova. U šest poglavlja autor progovara o izraelskoj nacionalnoj zastavi i njezinoj simbolici, piše o prijedlozima za zastavu 1948, zatim o ostalim državnim zastavama Izraela. U zadnjim dvama poglavljima obrađuje zastave izraelskih općina: Sjeverne (HaCafon), Haife (Hefa), Središnje (HaMerkaz), Tel Aviva, Jeruzalema (Jerušalajim) i Južne (HaDarom), te političkih stranaka koje djeluju u Izraelu, podjednako onih židovskih i arapskih. O svakom obrađenom gradu i općini donesen je kraći, ali vrlo informativan tekst. Uz svaku, pak, političku stranku – uz pripadajuću zastavu – nalazi se kraći leksi-konski tekst s osnovnim podacima o njoj i njezinu ideološko-političkom usmjerenju te o

parlamentarnim uspjesima ili neuspjesima. To je ujedno i koristan politološki prinos toga poglavlja. Nisu, dakako, zaboravljene ni omladinske organizacije.

Knjiga je na kraju opremljena životopisom autora i izvacima iz recenzija. Začetak knjige koja je pred nama nalazi se u nizu članaka pod zajedničkim naslovom „Zastave Izraela“, koje je autor objavljivao tijekom 2006. u glasniku Židovske općine Zagreb *Ha-Kol*.

Skrenimo pozornost na nekoliko izabranih trenutaka iz monografije. Autor s pravom kritički piše o povijesti Davidova štita (*Magen David*): „Dok povijest drugih židovskih simbola seže u biblijsko doba (kao što su svijećnjak *menora*, lav Judeje, ovnujski rog *šofar*, palmin list *lulav* i dr.), *Magen David* nije nikada tijekom povijest bio isključivo židovski simbol. Davidov štit (ili kako se pogrešno i često spominje ‘Davidova zvijezda’) inače se naziva heksagram, odnosno šestokraka zvijezda, a sastoji se od dva međusobno isprepletena istostranična trokuta“ – odnosno – „motivacija za široko usvajanje heksagrama kao vjerskog simbola zapravo [je] svojevrsna imitacija kršćanstva. Naime, u vrijeme emancipacije Židovi su osjetili potrebu za jednostavnim simbolom svoje vjere koji bi bio paralelan kršćanskom križu“ (str. 23). Izraelski državni grb autor opisuje kao tradicionalni heraldički štit na čijem se plavom polju – između maslinovih grančica – prikazuje bijela menora, a ispod nje je hebrejski natpis *Izrael*. Grb je usvojen 10. veljače 1949, a tvorcima njegova idejnog rješenja bili su braća Gabriel i Maxim Shamir. Inače, menora u grbu „prikazuje izgled svijećnjaka kakav se nalazi na Titovu slavloluku u Rimu, na kojem se prikazuje trofejna povorka nakon pljačke Drugog hrama koju je proveo rimski vojskovođa Tit nakon opsade Jeruzalema 70. godine“ (str. 41).

Od nekih osobitosti i posebnosti izraelske veksilološke baštine autor ističe, primjerice, neobičan i potpuno neslužben običaj u izraelskoj ratnoj mornarici, a na tragu raširene mornaričke tradicije: „isticanje vojnopomorske zastave na brodu pričvršćene za metlu, kao simbol pobjede u pomorskoj bitci, potapanja protivničkog broda odnosno ‘čisto’ izvršene zadaće“, a zabilježen je i u Jomkipurskom ratu 1973. (str. 51).

Pišući o izraelskoj municipalnoj heraldici, autor ističe da ne postoji u okvirima tradicionalne heraldike, tj. „ne može se govoriti o grbovima izraelskih gradova i općina sukladno strogim heraldičkim načelima, s iznimkom tek nekoliko grbova dodijeljenih u vrijeme Britanske uprave“ (str. 63). No, različiti simboli na zastavama zapravo imaju ili poprimaju funkciju grba. S obzirom na izgled općinskih zastava, autor ih klasificira u četiri skupine ili obrasca. Obrazac 1: grb na jednobojnoj podlozi – najjednostavniji dizajn u kojem se na jednobojnu podlogu zastave aplicira općinski grb; obrazac 2: grb i natpis na jednobojnoj podlozi – kada općinski grb u svojem dizajnu ne sadrži ime općine, taj se obrazac često upotrebljava, ali dodatan natpis pojavljuje se gdje gdje i kada je ime već sadržano u samom grbu; obrazac 3: zastave inspirirane nacionalnom zastavom; obrazac 4: skupina desetak zastava s drugačijim likovnim rješenjima. Prva dva obrasca pojavljuju se u više od 95% općinskih zastava u Izraelu (str. 67-68).

Najzad istaknimo i jednu opću karakteristiku izraelskih zastava, a to je njihova raznobojnost kao „specifični fenomen izraelske municipalne veksilologije“ (str. 69).

Iz svega ukratko navedenoga može se lako zaključiti o kakvoj se zanimljivoj i nadasve kompleksnoj veksilološkoj građi ovdje radi, a koju je autor u svojoj monografiji znalački obradio.

Spomenimo naposljetku organizacijske, tehničke i druge detalje o toj monografiji kojoj je nakladnik Židovska općina Zagreb. Urednica je monografije Laila Šprajc, dok oblikovanje i pripremu potpisuje Tessa Bachrach Krištofić. Afirmativne recenzije napisali

su doc. dr. sc. Tijana Trako Poljak (predstojnica Katedre za socijalnu ekologiju Odsjeka za sociologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu) i doc. dr. sc. Tomislav Galović (predstojnik Katedre za pomoćne povijesne znanosti i metodologiju historije Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu). Lekturu hrvatskoga teksta izvršila je Aleksandra Vagner, a engleskog prijevoda Martin Mayhew. Tiskana je u Zagrebu, u tiskari Offset tisak NP GTO. Izdavanje monografije *Zastave Izraela / The Flags of Israel* ostvareno je sredstvima Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske. Autor je rad posvetio uspomeni na prabaku i pradjeda, Idu r. Fürst i Julija Cegledija.

Zaključno možemo konstatirati da je temeljito poznavanje tematike, arhivskih vrela i literature autora dr. sc. Željka Heimera, potom precizan izričaj, faktografski utemeljen i opskrbljen potrebnom znanstvenom aparaturom – nadograđen suradnjom s veksilološkim udrugama i pojedincima u Izraelu – iznjedrio vrlo korisnu publikaciju ne samo za humanističke već i za društvene znanosti. Izvrsni, pak, slikovni i drugi prilozi vrlo skladno prate tekst na hrvatskom i engleskom jeziku. Monografija je iznimno vrijedan prinos kako izraelskoj tako i hrvatskoj veksilologiji kao pomoćnoj povijesnoj znanosti, ali podjednako sociologiji i politologiji, te ujedno pozicionira mlado hrvatsko zastavoslovlje u svjetske trendove.

Tomislav Galović

Prinos istraživanju genocida nad Romima tijekom Drugoga svjetskog rata

Forgotten Victims: The Nazi Genocide of the Roma and Sinti
[izložba], Wiener Holocaust Library, London,
30. listopada 2019. – 11. ožujka 2020.

Povijest Roma je i dalje nedovoljno istraženo područje u europskim historiografijama, uključujući i hrvatsku. No, pomak u znanstvenim istraživanjima vidljiv je u kontekstu objavljivanja sintetičnih djela. Ovdje se posebno ističu izdanja Davida Cressya, Becky Taylor, Yarona Matrasa, Brigid O’Keeffe i dr. Posebno se istražuje razdoblje genocidnog stradanja Roma za vrijeme Drugog svjetskog rata. O razvoju znanstvenih istraživanja na tom području najviše govori objavljena bibliografija Iلسena Abouta i Anne Abakunove, naslovljena *The Genocide and Persecution of Roma and Sinti. Bibliography and Historiographical Review*, koju je 2016. izdao *The International Holocaust Remembrance Alliance* (IHRA, Međunarodni savez za sjećanje na holokaust). Autori su popisali više od 1400 bibliografskih jedinica izdanih u razdoblju od 1946. do 2015.

Takav pomak u znanstvenim istraživanjima vezanima uz genocid nad Romima vidljiv je i na muzeološkom području. Među brojnim izložbama održanima izvan Hrvatske treba istaknuti onu iz 1997. koju je postavio *Dokumentations- und Kulturzentrum Deutscher*

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
INSTITUT FÜR KROATISCHE GESCHICHTE

RADOVI

52

BROJ 2

ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

The logo for FF press, featuring the letters 'FF' in a stylized font with a horizontal line through them, followed by the word 'press' in a lowercase sans-serif font.

ZAGREB 2020.

RADOVI ZAVODA ZA HRVATSKU POVIJEST
FILOZOFSKOGA FAKULTETA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Knjiga 52, broj 2

Izdavač / Publisher

Zavod za hrvatsku povijest
Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
FF-press

Za izdavača / For Publisher

Miljenko Šimpraga

Glavna urednica / Editor-in-Chief

Inga Vilogorac Brčić

Izvršna urednica / Executive Editor

Kornelija Jurin Starčević

Uredništvo / Editorial Board

Jasmina Osterman (stara povijest/ancient history), Trpimir Vedriš (srednji vijek/medieval history), Hrvoje Petrić (rani novi vijek/early modern history), Željko Holjevac (moderna povijest/modern history), Tvrtko Jakovina (suvremena povijest/contemporary history), Silvija Pisk (mikrohistorija i zavičajna povijest/microhistory and local history),
Zrinka Blažević (teorija i metodologija povijesti/theory and methodology of history)

Međunarodno uredničko vijeće / International Editorial Council

Denis Alimov (Sankt Peterburg), Živko Andrijašević (Nikšić), Csaba Békés (Budapest), Rajko Bratož (Ljubljana), Svetlozar Eldarov (Sofija), Toni Filiposki (Skopje), Aleksandar Fotić (Beograd), Vladan Gavrilović (Novi Sad), Alojz Ivanišević (Wien), Egidio Ivetić (Padova), Husnija Kamberović (Sarajevo), Karl Kaser (Graz), Irina Ognyanova (Sofija), Géza Pálffy (Budapest), Ioan-Aurel Pop (Cluj), Nade Proeva (Skopje), Alexios Savvides (Kalamata), Vlada Stanković (Beograd), Ludwig Steindorff (Kiel), Peter Štih (Ljubljana)

Izvršni urednik za tuzemnu i inozemnu razmjenu /

Executive Editor for Publications Exchange

Martin Previšić

Tajnik uredništva / Editorial Board Assistant

Dejan Zadro

Adresa uredništva/Editorial Board address

Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet Zagreb,
Ivana Lučića 3, HR-10 000, Zagreb
Tel. ++385 (0)1 6120191

Časopis izlazi jedanput godišnje / The Journal is published once a year

Časopis je u digitalnom obliku dostupan na / The Journal in digital form is accessible at
Portal znanstvenih časopisa Republike Hrvatske „Hrčak“
<http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>

Financijska potpora za tisak časopisa / The Journal is published with the support by
Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske

Časopis je indeksiran u sljedećim bazama / The Journal is indexed in the following databases:
Directory of Open Access Journals, EBSCO, SCOPUS, ERIH PLUS, Emerging Sources Citation
Index - Web of Science

Naslovna stranica / Title page by

Marko Maraković

Grafičko oblikovanje i računalni slog / Graphic design and layout

Marko Maraković

Lektura / Language editors

Samanta Paronić (hrvatski / Croatian)

Edward Bosnar (engleski / English)

Tisak / Printed by

Tiskara Zelina d.d.

Naklada / Issued

200 primjeraka / 200 copies

Ilustracija na naslovnici

Muza Klio (Alexander S. Murray, *Manual of Mythology*, London 1898)

*Časopis je u digitalnom obliku dostupan na Portalu znanstvenih časopisa
Republike Hrvatske „Hrčak“ <http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>*

*The Journal is accessible in digital form at the Hrčak - Portal of scientific
journals of Croatia <http://hrcak.srce.hr/radovi-zhp>*